

## דבר העורך

המשפט הרפואי והביו-אתיקה במתכונתם המודרנית מתמודדים עם שני תחומים עיקריים. הראשון מתמקד בזירה המסורתית של זכויות החולה והמטופל ובהיקף האחריות המקצועית של ציבור המטפלים. בתחום זה ניכרת העצמת המטופל ועלייה בתביעות המשפטיות כנגד רופאים ומוסדות רפואיים. התחום השני עוסק בהיבטים המשפטיים והאתיים הנוצרים בעטיים של שלל חידושים מדעיים להם אנו עדים ביובל השנים האחרונות. כתוצאה מהשינויים האמורים, אנו חוזים בהרחבה משמעותית בענף המשפט הרפואי והביו-אתיקה. הרחבה זו באה לידי ביטוי בכל המישורים – הן בתחום החקיקה, הן בפסיקות בתי המשפט והן בעיסוק הגובר והולך של הציבור הרחב והמטפלים בתחומי הבריאות בהיבטים המשפטיים והאתיים של העשייה הרפואית. ברם, בהתפתחות הזו יש לתמוך על ידי מחקר משפטי וביו-אתי דינאמי ומעמיק. ואכן, המבקש לעמוד על היקף המחקר בתחום זה במדינות העולם – די לו שיזין עיניו בעשרות המאמרים, המחקרים והחיבורים שפורסמו בתחום זה בשנים האחרונות, וביסוסם של כתבי עת ייעודיים לנושא.<sup>1</sup>

כתב העת "משפט רפואי וביו-אתיקה" נועד למלא חלל קיים באקדמיה המשפטית בישראל בתחום המשפט הרפואי והביו-אתיקה. בעוד שרבים (ומתרבים) החוקרים בתחום, מסגרת כתבי העת המשפטיים הקיימת אינה מאפשרת חשיפה כמותית ואיכותית של המחקר הקיים, וכתב עת ביו-אתי איננו בנמצא. לחוקרים בתחום יש צורך בבמה אקדמית שתאפשר להם להשפיע על קובעי מדיניות ובבמה המוכרת לצרכי קידום אקדמי. כתב עת שפיט (Peer-Review) הוא תנאי הכרחי להמשך התעצמותו של התחום. אנו מכירים תודה ומוקירים את פועלו החשוב והמשמעותי של ביטאון האגודה לרפואה ומשפט "רפואה ומשפט" – רוב החוקרים בישראל החלו בו את דרכם וממשיכים לתרום לו. ביסוד כתב העת האקדמי הנוכחי אנו צועדים את הצעד האקדמי המתבקש הבא, תוך תקווה לשיתוף פעולה פורה עם כל העוסקים בתחום.

בכתב העת הנוכחי חמישה מאמרים והערות חקיקה. שלושה מהם מתמקדים בחוק החדש "החולה הנוטה למות", אשר גיבושו ושכלולו הסופיים היו עדות

1 בין כתבי העת המובילים בעולם בתחום המשפט הרפואי והביו-אתיקה נצביע על: Bioethics, American Journal of Medicine, Law and Ethics, Medical Law Review, Annals of Health Law, Medicine and Law, American Journal of Bioethics, European Journal of Health Law, Health Matrix.

נאמנה ל"אומנות האפשר" של חברי הוועדה ובראשם פרופ' שטיינברג (ואני מעיד מכלי ראשון כחבר בה) – גישור על פערים שבין דתיים לחילונים, בין נאמני האוטונומיה ואמוני קדושת החיים, ובין שמירה על סטאטוס קוו לבין הצורך להתאים מציאות חברתית-דתית למציאות טכנולוגית רפואית, וכל זאת תחת אילוצים פוליטיים מורכבים. עם זאת, יש להתמודד עם הביקורת העולה ממאמריהם של גבי הלוי, אהובה טיכו וענת אסאייג.

ובצד הדיון בהסדר הראוי של החולה הנוטה למות פורצת ועולה זעקתם של אלו המבקשים לחיות – חולים אשר מבקשים למצוא מזור לתחלואיהם או לדחות את מותם על ידי שימוש בטכנולוגיה רפואית חדישה אשר עלותה רבה. במציאות בה השקעת ממון במקום אחד באה על חשבון מקום אחר אין מנוס מתיעדוף ההשקעה בבריאות. ומאליהן עולות הדילמות של שוויין של חיים (שנים או אפילו חודשים), הקצאה של מעט להרבה או הרבה למעט. מאמרה של עופרה גולן לא עוצר בהכרה כי מדובר בהחלטות קשות, אלא הוא מבקש להעשיר את הדיון על ידי הבנייתו תוך יצירת תשתית השוואתית בין טכנולוגיות שונות. לכל מי שלא מצוי בנבכי הדיון בתקצוב טכנולוגיות חדשות מובטחת תועלת רבה.

אנו מתכבדים וגאים לארח בכרך הביכורים את פרופ' צ'ילדרס (James F. Childress), מן המובילים בעולם בתחום הביו-אתיקה הרפואית, אשר הואיל לכתוב עבורנו מאמר בנושא ביו-אתיקה ציבורית. ספר היסוד באתיקה רפואית אשר כתב יחד עם עמיתו ביצ'אם (Beauchamp) ופורסם לראשונה ב-1979 יצא כבר בחמש מהדורות (האחרונה ב-2001), ומהדורה שישית ממשמשת ובאה. מאמרו עוסק בזווית הציבורית של הביו-אתיקה – מהו תפקיד הביו-אתיקן כנציג ציבור? כיצד הוא תורם למדיניות הציבורית? את דבריו הוא מבסס על ניסיונו העשיר כחבר בגופים ציבוריים בכל הרמות של העשייה הרפואית-ציבורית – מדינתית, פדראלית ובינלאומית. מעניין לציין כי עמדתו היא שתפיסות דתיות יכולות להאיר נושאים אתיים בדרכים שהן פוריות ומפרות את המדיניות הציבורית ולכן יש לשוקלן לפני שלילתן. עמדות אלו, שאינן רק דתיות מטבען, יכולות לפנות לערכים אנושיים ומשפחתיים בסיסיים. בכך תורם מאמרו של צ'ילדרס בהארת התהליך שהתרחש בישראל ושעליו הצבענו בקבלת חוק "החולה הנוטה למות".

הגם שהרשינו לעצמנו לתרגם את תמצית המאמר, אני דוחק בקוראים לקרוא את המקור.

השלמת המשימה והבאת כתב עת לידי גמר, ובמיוחד כרך ביכורים, איננה מתרחשת מאליה או בחלל ריק. היא תוצאה ישירה של מאמץ מרוכז ונמשך של

רבים וטובים אשר בכישרונם, מרצם ודאגתם השכילו להעמיד את הכרך הזה על מכונו. יבואו על הברכה עו"ד חזי מרגלית, סגן העורך הבכיר, אשר טביעות אצבעותיו המקצועיות וביקורתו הטובה ניכרות בכל מאמר ומאמר; צוות העורכים מקרב סגל ותלמידי הקריה; ובמיוחד יבואו על הברכה צוות הסוקרים המקצועי אשר אישר את מאמרים לפרסום, תוך הקפדה רבה על איכותם והנאמנות האקדמית. לצערי, מתוך כוונה להקפיד על תהליך סקירה ללא פניות, אני מותיר את האחרונים בעילום שם בשלב זה, כדי שלא לחשוף את זהותם. בכרך הבא, לכשיתווספו די כותבים וסוקרים, נודה להם באופן אישי. ועדת העורכים המכובדת של כתב העת העניקה לנו הכוונה ועזרה רבה. תודה מיוחדת שלוחה לפרופ' נ. זהר, פרופ' ד. פרנקל ופרופ' א. רכס.

הוצאת כתב עת דורשת תמיכה מוסדית וממון ניכר. אני מודה להנהלת הקריה האקדמית אונו ובראשם לרקטור פרופ' ג. שלו, לדיקאן ולמשנה ליו"ר ד"ר ד. שוורץ, וליו"ר מר ר. הרטמן על תמיכתם הבלתי מסויגת. הגב' טלי צומברג-כהן העניקה לנו מכישוריה האומנותיים בעיצוב הכריכה הנאה.

על הפקת כתב העת והבאתו לדפוס הופקדה הוצאת דיונון מבית פרובוק בע"מ, שנרתמה להצלחת כתב העת.

ולסיום – נקל להבין את הסיפוק והשמחה שבהשלמת הפסיעה הראשונה ביסוד כתב עת משפטי. בעיתות אלו אני חש חובה עמוקה להודות לקוני על שאפשר לי זאת:

”וְעַתָּה, הִנֵּה הִבַּאתִי אֶת-רְאֵשִׁית פְּרֵי הָאֲדָמָה, אֲשֶׁר-נָתַתָּה לִּי,  
ד'; וְהִנְחִיתוּ, לִפְנֵי ד' אֱלֹהֶיךָ... וְשִׂמַּחְתָּ בְּכָל-הַטּוֹב, אֲשֶׁר נָתַן-לְךָ ד'  
אֱלֹהֶיךָ...” (פרשת ביכורים, דברים כ"ו).

אין לי אלא לקוות כי תנופת העשייה בתחום זה תימשך ותתעצם, תוך הצטרפות חוקרים, תלמידים ואנשי מעשה רבים ונוספים.

ד"ר גיל סיגל

קריית אונו,  
ט"ו בשבט, התשס"ח